

18. Сложеникина Ю. В. Термин: семантическое, формальное, функциональное варьирование: Монография / Ю. В. Сложеникина. – Самара: Изд-во СГПУ, 2005. – 288 с.
19. Солнцев В. М. Вариативность как общее свойство языковой системы / В. М. Солнцев // Вопросы языкознания. – 1984. – № 2. – С. 31–42.
20. Степанова Г. В., Шрамм А. Н. Введение в семасиологию русского языка: Учеб. пос. / Г. В. Степанова, А. Н. Шрамм. – Калининград: КГУ, 1980. – 72 с.
21. Суперанская А. В., Подольская Н. В., Васильева Н. В. Общая терминология: Вопросы теории / А. В. Суперанская, Н. В. Подольская, Н. В. Васильева, . – Изд. 2-е, стер. – М.: УРСС, 2003. – 248 с.
22. Харитончик З. А. Лексикология английского языка: Учеб. пос. / З. А. Харитончик. – Минск: “Вышэйшая школа”, 1992. – 229 с.
23. Temmerman R. Towards new ways of terminology description. The sociocognitive-approach / R. Temmerman. – Amsterdam; Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2000. – 276 p.
24. Ullmann S. The Principles of Semantics / S. Ullmann. – Glasgow: Jackson, Son and CO; Oxford: Basil Blackwell, 1957. – 346 p.

Список умовних скорочень використаних джерел

- БЭС – Большой энциклопедический словарь: Языкознание / Гл. ред. В. Н. Ярцева. – 2-е изд. М.: Больш. рос. энц., 1998. – 685 с.
- МФЕ – Скопненко О. І., Цимбалюк Т. В. Мала філологічна енциклопедія / О. І. Скопненко, Т. В. Цимбалюк. – К.: Довіра, 2007. – 478 с.
- ССЛЖ – Гетьманець М. Ф., Михайлин І. Л. Сучасний словник літератури і журналістики / М. Ф. Гетьманець, І. Л. Михайлін. – Х.: Прапор, 2009. – 384 с.
- ОСЛТ – Куликова И. С., Салмина Д. В. Обучающий словарь лингвистических терминов / И. С. Куликова, Д. В. Салмина. – СПб.; М.: “САГА”, “ФОРУМ”, 2009. – 144 с.
- СЛТ – Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов / О. С. Ахманова. – Изд. 2-е, стер. – М.: УРСС, 2004. – 576 с.
- ЛЕ – Селіванова О. О. Лінгвістична енциклопедія / О. О. Селіванова. – Полтава: Довкілля, 2010. – 844 с.
- DLL – Bussmann H. Routledge Dictionary of Language and Linguistics / Bussmann Hadumod. – London: Routledge, 2006. – 1304 p.
- DLP – Crystal D. A Dictionary of Linguistics and Phonetics. – 6th ed / D. Crystal. – Oxford: Blackwell, 2003. – 556 p.
- DLTAL – Richards J., Schmid R. Longman Dictionary of Language Teaching and Applied Linguistics / J. Richards, R. Schmid. – London: Pearson Education Limited, 2002. – 606 p.

Summary. The article analyzes the phenomenon of polysemy in the system of concepts “polysemy, variation, variation, variation, ambiguity, bisemy, evrysemy, enantiosemy”, given their definitions of science and lexicographical works. Distinguishes between the concept of “polysemy” and “significance”. The basic types, signs and types of polysemy.

Keywords: polysemy, polysemy, variation, variability, bisemy, enantiosemy.

УДК 821.161.2-31+821.112.2-31]”19”.091

І.І.Мазурик

ФЕМІНІ ОБРАЗИ В АНТИВОЄННИХ РОМАНАХ Л. МНЯЧКА ТА О. ГОНЧАРА

У статті аналізується західнослов'янська та східнослов'янська, художня концепція війни Л. Мнячка та О. Гончара. Їхня творчість розглядається невідривно від світового антивоєнного руху. На матеріалах особистого досвіду та історії письменники досягають закономірності людського буття, ідейний, моральний та філософський сенс епохи, зображають у своїх антимілітаристичних романах події грозових періодів історії людства, свідомість людини, формування її переконань. Особливу увагу приділено жіночим образам як носіям найвищого вияву гуманізму – кохання.

Ключові слова: війна, мир, гуманізм, антимілітаризм, людина, жінка, образ, кохання.

Антивоєнна тема стала для покоління двадцятого століття надзвичайно актуальною. Вона є класичною ще з часів розквіту античних цивілізацій та середньовічних епосів, розкрилась у промовистому романі “Війна і мир”, російського класика Л. Толстого, закріпилась за романами Е. Гемінгвея “По кому подзвін?”, “Прощавай, зброе!”, “Час жити і помирати” Е. М. Ремарка, у повісті “Україна у вогні” О. Довженка, “Гарячий сніг” Ю. Бондарева.

Багато дослідників присвятили свої студії антимілітаризму в художній літературі, зокрема М. Анастасєв М. Гуменний, Д. Затонський, А. Адамович, Б. Сучков, В. Фащенко, І. Семенчук, В. Коваль, М. Кудрявцев, І. Захарчук.

Стаття передбачає розгляд жіночих образів – носіїв антимілітаристичної ідеї в романах Л. Мнячка та О. Гончара. Матеріалом для дослідження стали романи “Смерть зветься Енгельхен” (Л. Мнячко), “Циклон”, “Прапорonoсці” (О. Гончар).

Письменники обирали для висвітлення гуманістичної концепції різні шляхи, серед яких описи бойових дій, зображення повоєнного життя суспільства, звернення до пейзажів, внутрішніх монологів, автобіографічних відступів, галереї контрастних образів. Як найбільший носій гуманізму у суспільстві, варто звернутись до системи жіночих образів у романах чехословацького та українського письменників.

В якості письменника Л. Мнячко дебютує у той самий рік, коли О. Гончар завершує роботу над своєю трилогією “Прапорonoсці”, у 1946 році збіркою віршів «Барабанщики-тореадори». Пік його слави припадає на 1959, коли друком виходить його антивоєнний роман “Смерть зветься Енгельхен”, який був удостоєний Державною премією. Через сім років Л. Мнячко пише свій другий роман “Нічна розмова” – спогади колишнього в’язня концтабору, який випадково зустрічає в Дрездені доньку вбитого ним німця. В центрі наступного твору чехословацького письменника “Смак влади” (1968) – поховання визначного партійця, його друг дитинства, від якого ведеться розповідь, згадує про прожиті роки. У 1969 році письменник емігрує в Австрію, де прожив 20 років. Причиною цьому стало агресивне ставлення комуністичної Чехословаччини до Ізраїля. По поверненні активно виступав проти розподілу Чехословаччини. Посмертно опублікований його німецькомовний роман “Гігант” – пародія на шпiонську, пригодницьку, детективну, а також еротичну літературу, де Мнячко іронічно висміює майже все, починаючи від комунізму через фемінізм, завершуючи сучасним захопленням порнографією. Декілька років Ладислав був членом Спiлки письменників Словаччини. Його називали “червоним Хемінгуеем” за його вигнання і контрастне ставлення до комуністичної партії. Він бажав бачити “соціалізм з людським обличчям”. Джозе Лакерт написав монографію “Такий був Ладислав Мнячко”. Він зазначає, що письменник і журналіст був символом чехословацького покоління кінця двадцятого століття.

У 1963 році виходить у світ кінострічка за однойменним романом письменника “Смерть зветься Енгельхен”. Кінострічка набуває популярності, завойовує премії, а 1968 року, після дисиденства Мнячка, вилучається з прокату.

Брати-слов’яни зосередили свої перші письменницькі потуги на викритті злочинів проти людини тих злих сил, які залили літературу насиллям та кров’ю. Один лейтмотив звучить в таких романах О. Гончара, як “Прапорonoсці”, “Людина і зброя”, “Циклон” – протест проти війни і нищення особистості людини, її психіки, в романі “Смерть зветься Енгельхен”, чехословацького прозаїка і драматурга Ладислава Мнячка. Звичайно, структура романів вирізняє різні сторони цієї кривавої події, виділяє різні грані людської свідомості та поведінки.

Найповнішим виявленням антивоєнної концепції стають непрості стосунки у коханні героїв, яке охоплює широкий спектр людських взаємовідносин.

Л. Мнячко, автор книги “Смерть зветься Енгельхен”, має своє визначення кохання – “тендітна квітка”, що дається у руки лише обраним, тим, що зугарні віддатися йому повністю або зректися його зовсім. “Кохання дається тільки тим, що здатні на відданість” [7, 55]. Ця “квітка” ріднить, вона робить взаємообмін, від якого ніхто нічого не вимагає. Саме таким коханням сплюменіли один до одного Марта – повія і партизанка та партизан-герой Володя. Він її прийняв такою, якою вона є, бо дух її був не продажним, а справжнім, мужнім та сміливим. Саме кохання до медсестри Елішки дає сили Володі для боротьби з власним організмом, бо у час миру в нього крім неї не залишилось нічого. Людська свідомість прагне стерти увесь жах і бруд війни, усі страждання, тому і Марта закінчує життя самогубством. Повна життям постає Йожіна, перед напруженим воєнними картинами читачем, адже не відмовляє жодному чоловікові у теплі та ласках. Питання моральної поведінки перекреслюється тим, що дівчина дарує спрагу до життя і не просить взамін нічого, жертвує своєю дівочою честю. Проте автор звертається до чистого і прекрасного кохання Петара та Мілки, Ольги та Миколи.

Марта ретельно приховує той факт, що вона єврейка. Після війни жінка не витримує докорів свідомості за те, що вона не пішла шляхом усіх євреїв через Освенцім. Почуття відповідальності за скоєне переполює її і навіть той факт, що її вчинки були в ім’я великої справи визволення від окупації, та її це не заспокоїло: “Це вже не колишня, сильна, до всього готова, врівноважена Марта. Ні, це вже не вона, війна залишила на ній своє тавро, вона самій собі здається брудною, зганьбленою, вона зневажає себе, і від цього їй не втекти” [7, 38]. Автор виносить вирок цій жінці “війна повинна була б бути послідовною до кінця і не лишати недобитими такі живі уламки, як Марта... або я... Хіба не краще було б для неї не жити?” [7, 38]. І, врешті, Марта закінчує життя самогубством. Вона розуміє, що найдорожча для неї людина, Володя, вже не кохає її, вона боїться, що продовження стосунків після війни стане лише блідою тінню тих взаємин, які розгорілися в

умовах небезпеки, можливо, цей фактор і зігрівав їхні серця, боїться почути докір з вуст коханого, що вона “жінка легкої поведінки”.

Л. Мнячко відходить від банального зображення характеру Марти, як жінки легкої поведінки. Єврейка картається своєю слабкістю, в ній присутній високий рівень самосвідомості.

Володя зустрічає гарну жінку “Волосся в неї було руде, аж мідне, лице білісіньке, таке тільки у рудоволосих і буває. Вдягнута вона була у лижний костюм. Лижні костюм, светр, лижні черевики – усе першокласне” [7, 41]. “Першокласне” все у неї було для того, щоб зваблювати жорстоких командирів “коричневої армії”. “Вона здавалася такою спокійною, врівноваженою” [7, 44]. Її роль була важливішою, ніж досягнення усього загону. І через ці свої “заслуги” вона скоїла суїцид. Коханий чоловік обіцяв після війни побратись, а потім вона зловить лише холодний погляд хворого, не готового чоловіка. “Дівича” злякала мирна дійсність. Він відповідальний за її долю. Цього до кінця він не усвідомив.

Л. Мнячко відверто займає у ставленні до кохання проміжну позицію між наївним, романтичним коханням героїв О. Гончара та побутовим співжиттям коханців. Тепле ставлення автора до жінки легкої поведінки викликає позитивне ставлення, адже, враховуючи обставини війни, вона дарує себе, щоб звільнити від постійного напруження очікування смерті. За умов мирного часу її б, звичайно осудили. Для чехословацького автора кохання не ярмарок.

Елішка – дівчина, яка живе у світі болю, придушеної гордості багатія, який просить води, кокетки, що змушена сидати на судно, серед плачу героїв. Після пристрасного кохання до Марти, Елішка стає “легеньким вітерцем”, біля якої герой заспокоюється, відчуває живу душу, не відчувається самотнім, вдячним за турботу і тепло. Хоч і це тепло спочатку роману про “смертоносного Янгола” постало як обов’язок, згодом це стає приємною жіночою турботою. Чистенька наївна і милосердна, її не зіпсувала лікарня зі своїми жахами, не навчила зневажати людину з її слабкостями, безсиллям.

У порівнянні з Мартою, перед читачем постає зовсім інший образ – беззахисний, але турботливий – Елішка – це фіалка, яка пробуджує жагу до життя у героя, який сам махнув на себе рукою. Вона уособлює справжнє, самовідречене кохання: “Я навіть не уявляла, що може бути щось подібне, що людина може так забути себе заради іншої людини” [7, 214]. Володя нарешті усвідомлює своє зріле почуття, він відчуває себе повноцінним навіть калікою, людиною, що бажає впиватись життям. Вона нехтує законами моралі заради кохання і дозволяє пристрасті вивільнитись, адже розуміє фізичні страждання чоловіка, який прикований до ліжка і дивиться жадібними очима на жіночі принади. Ці любові не були пустими, вони були наповнені духовністю, почуттям, за яке головний герой готовий був віддати життя, а не просто нашіптувати улесливі слова. Це було щось просто більше – це було кохання, кохання на межі війни та миру.

Подібну картину кохання у лікарні виводить і О. Гончар у романі “Циклон”. Так як і Елішка, Капа (Капітоліна) доглядає за пораненими, але за одним проявляє особливу турботу, носить йому книги, її обличчя світиться ледь прихованою посмішкою, сяйво очей стає помітним навколишнім. Обидві дівчини ще здатні на хвилювання, шаріються. Образ жінки, які кидалися в утому постійної турботи про поранених.

Протистояння “кохання-війна” надає героям сентиментальності. Слід підкреслити, що перевагу в коханні чи у виборі обранця, гончарівські жіночі образи віддають, можна сказати, майже ідеальним, лідерам, кращим (Мар’яна вибирає Лагутіна, Ясногорська – Брянського, якого шанують усі, Таня – Колосовського). Ці чоловічі образи уособлюють моральність, людяність, героїзм, красу, безстрашність перед труднощами.

Л. Мнячко наче боїться того «випадкового, краденого, жебрацького кохання» [7, 44] під час війни, але життя триває й у найважчі часи, можливо, й підтримує людину, надає їй горючої суміші, що запалює серце і мозок та просто веде вперед. Часу на кохання зовсім не залишилось. Елішка вже не кохає Здено, з яким любила до війни. Він повернувся зовсім іншою людиною. Люди хапались за першого стрічного, щоб заповнити холодну порожнечу в серці. Так як і кохання Володі та Марти, стосунки Елішки та Здено зовсім не були доречними у мирний післявоєнний час.

Духовний світ єврейської куртизанки багатий літературним пізнанням, і саме за списком письменників, герой дізнається: “Ці сто томів – це втілення духовного світу однієї людини” [7, 111]. В умовах окупації, між Мартою та Володею завжди щось стояло, що не дозволяло їм безтурботно кохати один одного, і це не був злощасний Енгельхен, це було щось більше – між ними своїм земляним валом з трупами та димом концтаборів стояла гітлерівська війна, що наклала на людей свою печать, вона не могла визначати людей до нейтральності, бо усі були зраненими. “Ця війна була така брудна, що від неї страждатимуть кілька поколінь, доки не очистяться тіла й душі всіх людей від тої зарази, яку вона рознесла по всій Європі” [7, 65]. Вона забруднила Марту дикою ненавистю до свого мучителя – німецького генерала, жінка відважилась на його вбивство. Автор не засуджує та не виправдовує її. Словами Миколи, проливається світло на нелегку місію Марти: “Марта – агент гестапо. Пильнує чистоту нацистських ідей серед німецького офіцерства... ..Ех, паскудство” [7, 71]. Між їхнім найтендітнішим, найхиткішим

щастям завжди був той генерал, він ранив його своїм тевтонським мечем. Досить суперечливі емоції пробуджує ця жінка у серці Володі – радість і співчуття, щастя, кохання, ревності. Закохані були покалічені війною, покалічені кожен своєю відповідальністю за неправильні рішення.

Позитивними рисами змальовує чехословацький письменник і кохану Миколи, командира загону – Ольгу. Гарна та досвідчена дівчина втекла з Німеччини і на кордоні зустріла партизанів, серед яких був і Микола. Вони мали почуття один до одного, вона сильно переживала смерть командира загону, але день смутку там вважався за роки розлуки. Тому згодом Ольга знаходить собі іншого: "...там людина не могла носити в собі валізи почуттів, жалів, торби сентиментів" [7, 158]. Дівчину ніхто не осудив, бо вона не була "вітрогонкою".

Український письменник виводить у трилогії трагічну картину, в якій угорська дівчина пропонує себе за шматок хліба. Черниша це обурює, соромить, і він ставить питання, чи могла б радянська дівчина, наприклад Ясногорська, подібно поведись. Романіст спрямовує свою увагу на те, як обривається молоде життя невгамовною машиною зла. Сестра Сагайди, вісімнадцятирічна Зінка, стала жертвою німецької каторги. Вивезена у вагоні, вона не змогла бути рабинею на заводах, загнана до смерті. Ніхто не був здатен зупинити страхіття загублених молодих душ, таких спраглих до життя. Їм не дали шансу прожити по-своєму життя, бо завернули у неблаганний вир, який крутив ними. А, що ж знаходимо у "Циклоні"? Досліджуючи проблему "любов і війна", стає зрозумілим, що війна розбила надії бути разом у повоєнні часи режисера Богдана Колосовського та Тані Криворучко.

Роман "Циклоні" насичений образом жіноцтва, який жертвує не своєю честю, а калічить себе. Яскравою картиною стане кривдження молодого жіночого тіла коростою, самовільно, щоб не потрапити до ешелону, залишитись на своїй землі, не відриватись від коріння. Генетичне бажання до волі змушувало молодих жінок йти на крайнощі, не думати за долю, за майбутнє каліцтво. Фантастично дика композиція горя та відчаю.

Прися Байдашна – героїня роману "Циклон", яка потрапила у вогнище людських знущань. На її землячку німкеня вилила в обличчя молоко і дівчина залишилась не лише без вроди, а й без очей. Її випустили на волю та письменник підкреслює цінність цієї свободи. Прися заздрить вільному подихові Марії, водночас і згадує, що перед коханим вона б не змогла з'явитись у такому вигляді. Саме бездоганність своїх героїв підкреслює прапороносець.

Співчуття – риса, яку виділяє у своїй героїні автор "Циклоні" стає основним аргументом для гуманізму як засобу антимілітаризму. Саме Прися звертає увагу на умови життя (недоїдання, хвороби, звірячий режим) в таборі поляків, які історично були самі загарбниками для українців. Допомога чужим – це допомога, яка повернеться бумерангом доброти для українських полонених. Акт крадіжки дівчиною панської їжі розцінює автор як акт гуманізму, який направлений на знедолених у таборі в'язнів. Українка зважилась порушити престиж, "орднунг", та цей порядок повернеться своїм жахливим обличчям до його творців: крім закону ще є почуття, звичайне людське. Хіба співчувати, допомагати людині – це, по-вашому, злочин?

Співчуттям та співпереживанням до долі жіночої пройнялась і Ярослава. Юна актриса стає носієм історичної пам'яті народу, бо "людське життя не повинно розвіятись жменькою попелу" [2, с. 104]. Духовні потуги дівчини були спрямовані на воскресіння у пам'яті тих, хто пережив ті лихоліття. Автор зачіпає найболючіші переживання покоління, тривожить серце, але тим і нагадує жах, щоб прокинувся і залишився назавжди страх до відновлення війни.

Йожіна – партизанська "мадонна" у романі "Смерть зветься Енгельхен", єдина людина, яка здатна сміятися. Невибаглива й життєрадісна, вміла любити життя і дарувала як не кохання, то хоч його ілюзію, тепло. Автор засуджує дівчину за її легковажну поведінку, та в своїй легковажності вона була гуманною, жила хвилиною, за це їй головний герой вдячний. Вона підтримує ту іскорку до життя, яка веде у темноті навіть сліпця. Партизани застали дівчину ще незайманою, але ж і бійці засмакували її дівоче тіло, яке вона стала дарувати усім. Намагаючись зломити головного героя, дівчина наражається на грубощі з його боку, його обурює така жіноча поведінка, але він їй одночасно і вдячний. Вона піде за партизанами, а коли повернеться у винищену Плоштіну, то мати її проклинатиме, тому й піде знову за загоном і більше не повернеться.

Дівчина стає радісним вогником для партизанів, які почали втрачати надію на рятунок і життя, після тривалого переслідування їх ягдкомандою. Автор, все ж, не дозволить Володі пізнати цю жінку, він подарує йому життя і справжні почуття, а бідну "втішну" дівчину залишить в історії втечі від німців, щоправда, мертвою.

В усьому романі "Смерть зветься Енгельхен" найяскравішим антимілітаристичним образом, жіночим, збірним, стане образ усього жіноцтва Плоштіни, а, насправді, усіх людей, що втратили своїх близьких на війні, це крик-протест насиллю. Картина, коли партизани приходять на знівечену Плоштіну, коли на німецьких дезертирів направляється зброя і в цей момент звучить промовисте заперечення смерті: "Врятувало їх тягуче голосіння, від якого камінь тріскає, серце перестає битися, від якого дихання зупиняється, нерви лускають, кров леденіє, а думки на вугіль перегорають. Плоштинські жінки... плоштинські жінки прийшли до своїх мертвих" [7, с. 197].

Невід'ємним жіночим образом у слов'янській літературі стає образ матері. Л. Мнячко лише вводить цей образ ненав'язливо, для додаткової характеристики героя то відображення принципу гуманізму, який невід'ємно пов'язаний з батьківськими почуттями. Цей образ допомагає заглянути у найпотаємніші куточки душі героя, його сентиментальної свідомості: "Але найболючіші були материні відвідини. Я намагався бути веселим, голосно базікав про те, як незабаром одужаю, вона повірила мені, мати завжди вірить. Шістдесят кіломентів шкандибала вона пішки, поїзди ще не ходили, і їй, бідолашній, не поталанило, ніхто її не підвіз. Напевно, кожен вважає, що його мати найкраща у світі, але моя справді така. Такі жінки вже не родяться. Памятаю, як ішов я з дому, поклав до торбини пристрій на гоління, чисту сорочку, а вона дивилась на мене, і мені здавалось, що вона усе чисто знає" [7, 31]. Але й для героя є й інша мати, та що була матір'ю для всіх партизанів на Плоштині і він "...впав їй на груди і заплакав. Вона така добра, сама її присутність, усе, що вона каже і не каже. Боле віддається в моїй душі. Мама прийшла. Прийшла мама Рашкова... ..Мене пройняли мир і спокій, яких я давно вже не знав. Вона добріша за бога, в якого вірить, вона вміє прощати" [7, 252-254]. Спільно пережите нещастя відзначилось на душевності спілкування двох, наче зовсім чужих людей. Саме під час найбільших катаклізмів людина показує своє справжнє обличчя, автор таким чином доводить, що вияв гуманізму під час війни можливий і між зовсім чужими людьми, яких єднає тільки людинолюбство і самопожертва та прощення.

О. Гончар подає зідеалізований образ матері у романі "Циклон". Для цього він застосовує цікавий спосіб – через опис характерного образу жінки, яка б втілила його на екрані, він тим самим відтворює ментальне сприйняття матері у свідомості нації, наділяючи її портрет наступними рисами: "На обличчі, в очах – безмежжя доброти. Здається, вся життєва місія її в тому й полягає, щоб іти заради когось на самопожертву, робити комусь послуги, приємності, за кимось доглядати" [2, 106]. У таких матерів і сини з характерами. Їхнє жіноче серце настільки сильне, на скільки й чутливе і воно спромоглося пережити втрату синів, дочок, чоловіків.

У тому ж таки творі згадується і образ матері-німкені. Пані, господарка українських полонених у своєму замку побивається за сином, який помер в Україні, ненависть та зневага, яка оволоділа аристократкою настільки була сильною, що жінка не гребує гуманністю і виливає на одну з українок гаряче молоко в обличчя, що обпікає очі. О. Гончар натякає, що усі нещасливі по-своєму, але горе усіх матерів по обидва боки однакове: "Єдинний син, улюбленець і надія родини, він більше не існував, він став жертвою власного фанатизму і завойовницької ненажерності..." [2, 78].

Антивоєнний струмінь романів О. Гончара ("Прапорonoсці", "Людина і зброя", "Циклон") підкреслює моральні позиції, органічне неприйняття умов, які руйнують природні для людської сутності норми гуманності, норми, що перешкоджають винищенню людського в людині.

Нове осмислення ціни втрат жодною мірою не означає іншого розуміння природи героїчного, ніж у попередніх роках. У послідовному правдивому дослідженні дійсності літературна творчість трьох письменників закономірно дійшла тонкощів, діалектичного розуміння реальностей війни, і саме в їхньому світлі кожне життя, поглинуте війною, набуває ще більшого духовного значення, стає ще вагомішим уроком, який входить у свідомість народу і торкається найглибших підвалин існування усього земного.

В антивоєнних романах Л. Мнячка та О. Гончара гуманістична концепція яскраво втілюється в жіночих образах. На відміну від українського письменника, чехословацький надає своїм героїням правдивих рис, наділяє куртизанок багатим духовним світом, надає позитивних рис. В силу впливу соціального реалізму на романи О. Гончара, читач зустрічає ідеальних героїнь у творах прапорonoсця.

Список використаних джерел

1. Гончар О. Прапорonoсці / О. Гончар – К.: Молодь, 1966. – 426 с.
2. Гончар О. Циклон / О. Гончар – К. Рад. письменник, 1970. – 286 с.
3. Захарчук І. Мілітарна стратегія соцреалізму // І. Захарчук Слово і час. – 2006. – №10. – С. 51-60.
4. Мелихов А. Как выковывалась совесть нации // А. Мелихов // Новое время: Еженедельный журнал. – 2004. – №41. – С. 30-32.
5. Мнячко Л. Смерть зветься Енгельхен / Л. Мнячко. – К.: Дніпро. – 266 с.
6. Шевчук В. Здобуток новітньої словацької літератури // В. Шевчук // Л. Мнячко Смерть зветься Енгельхен. – К.: Дніпро. – 266 с. – С. 264

Summary. The article focuses on the analysis of novels by L. Mnjachko, O. Gonchar. Their works are interpreted inseparably linked with anti-war world movement. On the background of their personal experience and history writers represent appropriateness of human being, idea, moral and philosophers sense of that epoch. They reflect in their antimilitary novels events of the stormy periods of humankind history, human consciousness, formation of her convictions and indification. Particular attention is paid to women's images as carriers of the highest expression of humanity – love.

Key words: war, piece, violence, humanism, man, untimilitarism, woman? image, love.